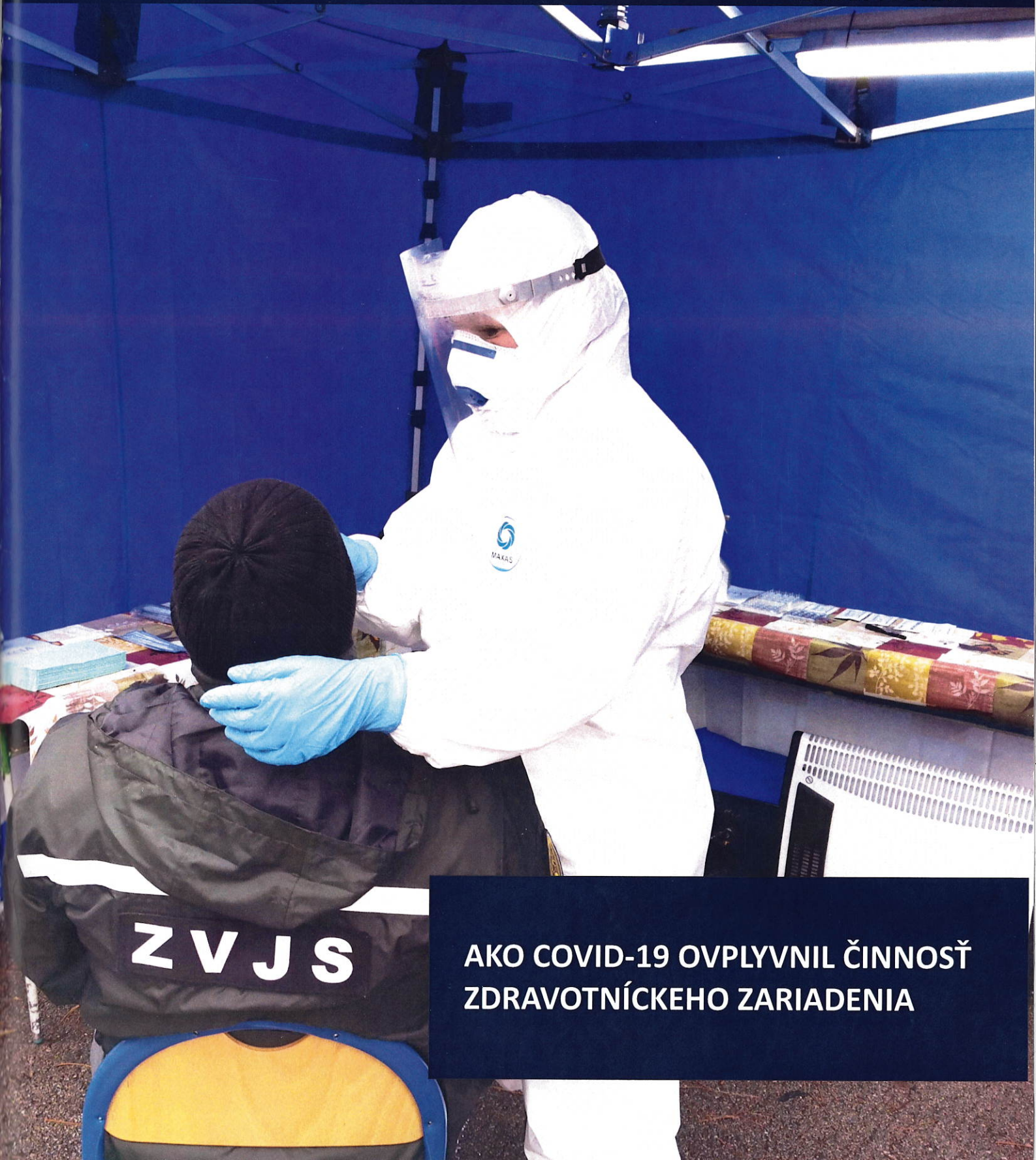

SLOVENSKÉ VÄZENSTVO

3. ročník 4/2021

ISSN 2644-5816

ZVJS

AKO COVID-19 OVPLYVNIL ČINNOSŤ
ZDRAVOTNÍCKEHO ZARIADENIA

MOSTY K SLOBODE

Čo nám napadne ako prvé pri slove most? Most označuje stavbu, ktorá zvyčajne spája dva brehy a umožňuje preklenúť prekážku napríklad vo forme priepasti či rokliny. Je teda možnosťou na spojenie oddelených častí, stretnutie ľudí z rôznych brehov. Prenesený význam je veľmi podobný. Je to činnosť, snaha spojiť, prepojiť rôznych, často veľmi odlišných ľudí, rôzne spoločnosti, spoločnosti, organizácie alebo inštitúcie. Cieľom nie je pretvoriť ich na náš „obraz“, ale umožniť im lepšie pochopiť seba a spoločnosť, dať im šancu na „normálny“ život. V našom prípade hovoríme o prepojení penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti v spolupráci s vybranými organizáciami, inštitúciami a subjektami.

Hlavným cieľom národného projektu Šanca na návrat (NP ŠNN) je u osôb vo výkone trestu odňatia slobody znížiť riziká sociálneho vylúčenia a zvýšiť kompetencie pri uplatnení sa na trhu práce. Zámerom je zníženie rizika opakovaného páchania trestnej činnosti a obmedzenie vzniku možných krízových situácií, a to aj v okolí osôb vracajúcich sa z výkonu trestu. Resocializácia v rámci penitenciárnej starostlivosti je realizovaná alebo podporovaná aj prostredníctvom súboru resocializačných programov (základný a špecializovaný). Obsah základného programu je zameraný na sedem kľúčových oblastí, ktoré sú rozpracované v rámci samostatných modulov do tém a aktivít. Program je tematicky širokospektrálny a jeho zameranie je preventívno-informatívne. Skladba a tematické zameranie siedmich modulov nie je náhodné – uvedené oblasti tvoria skupinu významných rizikových kriminogénnych faktorov, ktoré ovplyvňujú súčasnú a budúcu existenciu klienta, a v neposlednom rade i recidívu trestnej činnosti. Základný resocializačný a výchovný vzdelávací program sa realizuje v desiatich partnerských ústavoch NP ŠNN od 1. októbra 2019 a jeho časová dotácia je 56 – 72 hodín (dĺžka realizácie programu je tri mesiace). Špecializované programy sú orientované na konkrétny kriminogénny faktor (napr. závislosti) a ich časová dotácia a dĺžka realizácie sú dlhšie.

Odsúdeným je vo výstupných oddieloch zabezpečovaná komplexná podpora najmä zo strany personálu ústavu na výkon trestu odňatia slobody, odborného tímu NP ŠNN a sociálnych kurátorov – metodikov NP ŠNN, ktorí sa podieľajú na resocializácii a prepojení penitenciárnej starostlivosti s postpenitenciárnou.

Postpenitenciárnu starostlivosť môžeme charakterizovať ako komplexné využívanie rôznych foriem, metód a techník pomoci, ktoré slúžia na pozitívnu adaptáciu v spoločnosti a opä-

tovnú socializáciu osoby po výkone trestu, rešpektujúc jej individualitu – prispôsobenie sa prostrediu „na slobode“, resp. životu bez trestnej činnosti. Víziou z pohľadu projektu ŠNN je posilniť účinnosť postpenitenciárnej fázy resocializácie odsúdeného obsahovým zameraním vzdelávacích aktivít aj na portfólio postpenitenciárnej pomoci, efektívnejším využívaním dopytu po službách sieťovaním v rámci jednotlivých typov služieb, ako aj sledovaním výsledkov a účinnosti podpory a pomoci (najmä dosah na sociálne začlenenie a predchádzanie recidíve) s presahom penitenciárneho a postpenitenciárneho pôsobenia.

NP ŠNN je realizovaný prostredníctvom špecializovaných pracovných mikrotímov (podrobnejšie sa o nich môžete dočítať v príspevku Odkedy, čo, ako a s akými výsledkami projekt rieši od Martina Luleia v časopise Slovenské väzenstvo č. 1/2021), ktoré sú zamerané na rôzne oblasti. Jedným z nich je mikrotím MOSTY, ktorý vytvára prepojenie penitenciárnej a postpenitenciárnej oblasti s cieľom zefektívniť resocializáciu po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody extrapoláciou výsledkov práce s odsúdeným realizovanej v rámci výkonu trestu. Hlavnou víziou platformy MOSTY je vybudovanie spolupráce v rámci NP ŠNN s relevantnými subjektami z verejného, súkromného aj tretieho sektora. Cieľom tejto spolupráce je efektívna resocializácia a sociálne začlenenie odsúdených.

Kooperácia relevantných subjektov prostredníctvom NP ŠNN sa začína s odsúdeným ešte počas výkonu trestu vo výstupných oddieloch a následne sa „premostí“ do bežného života po prepustení. Pre prepusteného odsúdeného vytvára lepšie predpoklady napríklad získať pracovné skúsenosti, rozvíjať zručnosti, bojovať so závislosťou, obnoviť sociálne väzby, integrovať sa v komunite a podobne.

Táto kooperácia po prepustení na slobodu umožní prepustenému odsúdenému:

- získať pracovné skúsenosti a možnosti uplatnenia sa na trhu práce prostredníctvom významných zamestnávateľov,
- rozvíjať svoje pracovné zručnosti aj s možnosťou zamestnania sa v sociálnych podnikoch,
- riešiť svoju závislosť v organizáciách zameraných na pobytové resocializačné programy, ambulantné programy a v zdravotníckych zariadeniach zameraných na programy poskytovania zdravotnej starostlivosti – liečby závislostí pre plnoleté fyzické osoby závislé od alkoholu, drog alebo patologického hráčstva (resp. iných nelátkových závislostí),
- obnoviť sociálne väzby a integrovať sa do komunity v spo-

lupráci s obcami/mestami a cirkvami.

MOSTY sú realizované v niekoľkých líniách, ktoré predstavujú jednotlivé oblasti, kľúčové pri snahe o začlenenie prepusteného z výkonu trestu. Konkrétne ide o nasledujúce línie:

Významný zamestnávateľ

Zamestnanie je jedným z kľúčových faktorov úspešného začlenenia sa do riadneho života po prepustení na slobodu z výkonu trestu. Za týmto účelom sa v NP ŠNN realizujú činnosti orientované na začlenenie sociálne znevýhodnených osôb. Úspešne sme nadviazali kontakt s významným zamestnávateľom na slovenskom trhu práce. Víziou je podporiť zamestnávanie, resp. dlhodobjšie uplatnenie sa na trhu práce, rozvíjať pracovné skúsenosti a zručnosti prepustených odsúdených a integrovať ich v komunite. V súčasnej dobe prebiehajú rokovania o spolupráci s ďalším zamestnávateľom celonárodného významu.

Sociálne podniky

Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže spolu s Implementačnou agentúrou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky uzatvorili Memorandum o spolupráci, ktorého cieľom je zvyšovanie zamestnanosti občanov po prepustení z výkonu trestu v partnerských regionálnych sociálnych podnikoch. Spolupráca je založená na prepojení partnerských ústavov s vybranými regionálnymi centrami sociálnej ekonomiky. Od mája 2021 prebieha pilotná spolupráca medzi štyrmi ústavmi a troma regionálnymi centrami, ktoré nás nakontakovali na 16 sociálnych podnikov. V súvislosti s uplatnením sa klientov na trhu práce v sociálnych podnikoch po prepustení na slobodu je veľmi dôležitá motivácia klienta pre spoluprácu, ktorá je doplnená nielen o informácie o konkrétnom sociálnom podniku, ale aj o výhodách byť zamestnaný, resp. mať stabilné zamestnanie a príjem. Po realizácii pilotnej fázy spolupráce a vďaka obojstrannému záujmu zo strany sociálnych podnikov aj zo strany odsúdených sme rozšírili spoluprácu na všetkých desať partnerských ústavov na výkon trestu odňatia slobody a aj na ostatné regionálne centrá sociálnej ekonomiky na Slovensku.

Závislosti

V záujme kontinuálnej podpory osobám prepusteným z výkonu trestu, ktoré vykazujú znaky závislosti, uzavrelo Generálne riaditeľstvo zboru v súlade s geografickým kritériom, dobou pôsobenia, skúsenosťami s cieľovou skupinou a pozitívnymi referenciami v júni 2021 dohodu o spolupráci s troma vybranými organizáciami zdravotnej starostlivosti, so štyrmi centrami pre deti a rodiny a dvoma vybranými akreditovanými organizáciami, ktoré zabezpečujú poradenstvo a ambulatnú formu starostlivosti. Na základe spätnej väzby od zamestnan-

cov vo výstupných oddieloch a zazmluvnených zariadení zameraných na liečbu závislosti sa osvedčila životaschopnosť tejto línie. Evidujeme niekoľko odsúdených, ktorí využili túto možnosť a po prepustení z výkonu trestu sa dobrovoľne prihlásili na liečbu či už pobytovou alebo ambulatnou formou.

Mestá a obce

Odsúdení, ktorí sa po ukončení výkonu trestu vracajú do miesta svojho bydliska, si so sebou môžu odnášať aj určité problémy. Cieľom je nastavenie štandardných spôsobov vzájomnej spolupráce v oblasti podpory procesu resocializácie, v začlenení do sociálneho prostredia jedinca, najmä v prípade problémov s ubytovaním (domovy na polceste, útulky a pod.), sociálnej výpomoci či zamestnávania vlastných občanov obce/mesta (sociálne či obecné podniky). Momentálne bol prezentovaný návrh NP ŠNN na vzájomnú spoluprácu trom vybraným mestám a mestským časťiam prostredníctvom Združenia miest a obcí Slovenska vo forme poskytnutia informácií o nadchádzajúcom prepustení občanov (umiestnených vo výstupných oddieloch), prichádzajúcich z výkonu trestu v nasledujúcich mesiacoch. Pilotné overovanie prebieha v období október 2021 – apríl 2022.

Cirkvi

Cirkvi na Slovensku v oblasti pomoci a intervencie pre odkázaných pôsobia prostredníctvom svojich organizácií. Katolícka cirkev prostredníctvom Slovenskej katolíckej charity a evanjelická cirkev prostredníctvom Evanjelickej diakonie. Cieľom spolupráce zboru s cirkvami je prepájanie – sieťovanie – v rámci penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti, napĺňanie potrieb odsúdených a prepustených nielen v oblasti duchovnej, ale aj v ďalších oblastiach, v ktorých sa cirkvi realizujú. Predovšetkým je to oblasť sociálna a zdravotná, konkrétne nocľahárne, domy na polceste, krízové centrá, ošetrovateľská starostlivosť a podobne. Cirkvi z nášho pohľadu účinne a cielene dopĺňajú existujúcu sieť zariadení sociálnych služieb zriadených mestami, obcami alebo VÚC. V tejto línii aktuálne prebieha spolupráca s Vikariátom zboru a Úradom ekumenickej pastoračnej služby, ktorá sa realizuje na báze výmeny informácií a prípravy návrhov na zapojenie duchovných smerom k odsúdeným umiestneným vo výstupných oddieloch. V ďalšej fáze plánujeme nadviazať kontakt s cirkvami a s konkrétnymi zariadeniami, ktoré sa venujú práci s väznenými osobami, s odsúdenými osobami, prepustenými na slobodu a ich rodinami.

Návrat odsúdených po výkone trestu do „normálneho“ života je veľmi ťažký, náročný, problematický. Predovšetkým obdobie bezprostredne po prepustení je kritickým obdobím. Preto predstavené formy extrapolácie výsledkov cieľených intervencií v rámci penitenciárnej starostlivosti, ktoré sa mikrotím MOSTY snaží už dva roky zhodnotiť aktívnou spoluprácou s externými orgánmi a organizáciami, je významným príspevkom pre zvládnutie minimalizácie najzávažnejších rizikových faktorov. Sledovanie a vyhodnocovanie jednotlivých „krokov“ pomoci a postupné komplexné vytváranie optimálnych foriem, resp. systémov pomoci je proces presahujúci obdobie NP ŠNN. Jeho správne nastavenie je však základným predpokladom pre jeho úspešné pokračovanie.

Stanislav Špánik, GR ZVJS

